

Latvijas Kultūras akadēmija
Teātra un audiovizuālās mākslas katedra

Laikmetīgās dejas izrāde
PAR VIŅU
Bakalaura darba teorētiskais pielikums

Autors:
Akadēmiskās bakalaura augstākās izglītības programmas “Mākslas”
Laikmetīgās dejas horeogrāfijas pakšprogrammas
4. kursa students Jānis Putniņš
(ID Nr. 20114220)

Darbavadītājs:
Profesors Jānis Siliņš
Darbavadītāja paraksts un datums:

Katedrā pieņēma:

Rīga 2015

SATURS

IEVADS.....	3
1.DARBA IECERES RAKSTUROJUMS	4
2.TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	6
2.1 Džūdītas Batleres „Dzimtes nemiers”	6
2.2 Feminisma reprezentētais subjekts.....	6
2.3 Dzimums un dzimte.....	9
3. LAIKMETĪGĀS DEJAS IZRĀDE „PAR VIŅU.”	11
3.1 Darba struktūra.....	11
3.2 Darba mākslinieciskie aspekti.....	12
3.3 Profesionālie aspekti.....	13
3.4 Radošā darba īstenošanas gaitas apraksts.....	15
KOPSAVILKUMS.....	17
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS.....	19
SUMMARY.....	20
PIELIKUMI.....	21

IEVADS

Darba praktiskais rezultāts ir laikmetīgās dejas izrāde „Par viņu.”. Darba tēma - feminisma reprezentatīvas politikas un stereotipu ietekme uz cilvēka domāšanu. Izvēlējās šādu tēmu, jo uzskatu, ka cilvēks mūsdienās ir stereotipu gūstā, un šāda veida domāšanas virzieni (feminisms, šovinisms, rasisms utml.) rada un atbalsta to plašāku attīstību un nostabilizēšanos, kā arī rada kulturāla cilvēka sava veida degradāciju. Ar izrādi vēlos aicināt skatītāju izvērtēt, vai tas piešķir pietiekami lielu lomu, dzimtē un dzimumā patvaļīgi nedefinētai personai, ko varētu apzīmēt ar personas vietniekvārdu „es”, kas ir dzimtē iepriekš nenoteikts subjekts, bez stereotipu uzslāņojuma par to, kāds tas ir, neizvērtējot personsiskus personu un identitāti konstruējošus parametrus. Teorētiskās bāzes veidošanai, lai parbaudītu darba saturam izvirzīto tēžu patiesumu, esmu izvēlējies amerikāņu poststrukturālisma filozofes Džūdītas Batleres grāmatu „Dzimtes nemiers”(Judith Butler, GENDER TROUBLE:FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY). Autore apšaubā „sievietes” kā universāla un stabila feminisma teorijas subjekta vai mērķa pastāvēšanu, nosaucot to par feminisma reprezentācijas produktu: „*Nepietiek noskaidrot vien, kā sievietes varētu vēl pilnīgāk reprezentēt valodā un politikā. Feministiskajai kritikai vajadzētu arī saprast, kā feminisma subjektu – „sieviešu” kategoriju – rada un ierobežo tās pašas varas struktūras, caur kurām emancipācija tiek meklēta.*”(15.lpp) Pēc Batleres domām subjekts „sieviete”, kuru feminisms tiecas reprezentēt un atbrīvot, patiesībā caur feminismu tiek fiksēts un ierobežots, tāpēc autore apšaubā vienu no galvenajiem feminisma teorijas pieņēmumiem, proti, pieņēmumu, ka eksistē noteikta identitāte un subjekts, kam nepieciešama reprezentācija politikā un valodā.¹ Iepazīstoties ar šo darbu tuvāk, nākas secināt ka izvirzītā problemātika ir aktuāla arī mūsdienās un kā domāšanas veids atspoguļojas dažādās sociāli sabiedriskajās norisēs. Feminisma pamatpremisas joprojām ir neizkustināmas, vispārinot reprezentācijas subjektu. Nospraustie darba mērķi : radīt estētiski un kompozicionāli piepildītu dejas izrādi, kas konceptuāli un idejiski *nestu* vēstījumu, ko nosaka darba tēma un jauniegūtās zināšanas par to. Darba īstenošanai esmu izvēlējies iepriekš sacerētu kustības materiālu, ko radīju iedvesmojoties no darba tēmas, izmantojot dažādus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus: *partnering*, kontaktimprovizācijas un improvizācijas paņēmienus, laikmetīgas dejas tehniku un kompozicionālus paņēmienus. Izrāde notiks Latvijas Nacionālās operas Jaunajā zālē, kas, manuprāt, ir piemērota skatuves platība šādam dejojāju skaitam (desmit), ļaujot dejojājiem izmantot savas fiziskās spējas un dejas tehniku pilnā apjomā un amplitūdā, kā arī ļaujot skatītājam izbaudīt komfortu plašā, patīkamā telpā un fokusētā atmosfērā (ņemot vērā, ka

¹ Kārkla, Zita, Kas satricina pasauli? Džūdīta Batlere „Dzimtes nemiers”
Pieejams: <http://www.ubisunt.lv/zinas/t/17687/> [skatīts 2015.gada 19.maijā]

šajā telpā bieži notiek dejas izrādes, tā ir pietiekami neitrāla – bez lieka uzslāņojuma un tai ir piemērota infrastruktūra). Muzikālajam pavadījumam esam izveidojuši sadarbību ar topošo režisoru un mūziķi Mārtiņu Zariņu. Iecere, kas pašlaik ir procesā, ir radīt speciāli šai izrādei komponētu muzikālo materiālu izmantojot plašās iespējas, ko sniedz elektriskā ģitāra meistarīga izpildītāja rokās. Mūzikā, ko, manuprāt, var definēt tajā pašā žanra laukā, kā radītā horeogrāfija – laikmetīgs, tiks izmantota plaša skaņu amplitūda - sākot ar melodisku, lirisku skanējumu līdz pat dažādiem skaņu un trokšņu savienojumiem, kas tiks veidota atbilstoši izrādes dramaturģijai un atmosfērai. Sadarbība ar mūziķi norit caur improvizētiem uzdevumiem, asociatīvu tēlu muzikālo tēmu radīšanu, kā arī strādājot ar jau radīto dejas materiālu, ļaujot atrast vajadzīgo noskaņu. Darba īstenošana iecerēta trīs etapos – materiāla apguve un kompozicionālās struktūras izveide, tēmas iemiesošana kustībā (sarunas par tēmu, intervijas ar izpildītājām utml.), izrādes nostabilizēšana un darbs ar detaļām.

1.DARBA IECERES RAKSTUROJUMS

Manuprāt, feminisms kā sievietes politiska reprezentācija ieņem lielu lomu sabiedrībā, nerunājot tikai par dzimumlomām, bet tās sociālo strukturizāciju, kā tādu . „Sievietes”, kā feminisma reprezentētais subjekts. Neskaitot fundamentistu mītus, kas ir subjekta jēdziena pamatā, pastāv arī politiska problēma, ko feminisms sastop pieņemumā, ka termins „sievietes” apzīmē kopīgo identitāti. „Sievietes”, pat daudzskaitlī lietots, ir nevis stabils apzīmētājs, kas pieprasa, lai to atzīst tās, kuras tas apraksta un reprezentē, bet gan nemierpilns termins, strīdu auglis, satraukuma iemesls.² Kā uzvedina Denīzes Railijas (Denise Riley) grāmatas „Vai es esmu šis vārds?” („Am I That Name?”) nosaukums, šo jautājumu rada vārda daudzo nozīmju iespējamība. „Būt” sievietei noteikti nav pilnīgs apzīmējums ; šis termins nav izsmēļošs nevis tāpēc, ka dzimtē vēl nenoteikta „persona” stāv pāri sava dzimuma specifiskajiem atribūtiem, bet gan tāpēc, ka dzimte mijiedarbojas ar diskursīvi radītu identitāšu rases, šķiras, tautības, dzimuma un reģionālajām modalitātēm.³ Pakļaujoties reprezentācijas politikas prasībai formulēt stabilu subjektu, feminisms riskē saņemt apsūdzību par rupjām kļūdām prasību izpildē. Tāpat nestabilās attiecības mūsdienu sabiedrībā par to, kas ir sieviete, vai sieviete ir cilvēciska būtne, kas ir nākusi pasaule ar bioloģiskajiem parametriem, kam tā atbilst? Rodas atsauce uz vienu no manis darba pamatā izvirzītajām tēzēm „Vai cilvēks ir dzimums?” un vai, tas, ka piedzimsti, kā kāda dzimuma pārstāvis jau sevī ietver zināmu informācijas apjomu, neņemot vērā, to, ka nosacītā „vīrišķība” vai „sievišķība” var arī neizpausties pēc sabiedrībā noteiktiem normatīviem. Tad, kas to nosaka, un kāpēc? Kā darbā „Dzimtes nemiers” norāda autore, „šķīrums starp dzimumu un dzimti, kas tika formulēts, lai apstrīdētu ideju par „bioloģiju kā likteni”, ļauj apgalvot, ka, neatkarīgi no dzimuma neskaidrās saiknes ar bioloģiju, dzimte ir kultūras konstrukcija, tāpat dzimte nav nedz dzimuma radīta, nedz arī ir tik noteikta kā dzimums .”⁴

Dzimums / bioloģiskais dzimums - nozīmē bioloģisko piederību sievietēm vai vīriešiem, viņu bioloģiskās funkcijas. Vēsturiski cilvēka bioloģiskais dzimums tika noteikts pēc ārējām dzimumorgānu atšķirībām un bērns tika audzināts atbilstoši savam dzimumam. Mūsdienās bioloģiskais dzimums ietver ne tikai ārējās dzimumu atšķirības, bet arī ķermeņa hormonālo un hromosomu uzbūvi. Jau pirms dzimšanas atbilstoši hromosomām notiek arī atšķirīga smadzeņu

² Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY (“Dzimtes nemiers” no angļu val. Tulkojusi Dita Ābola, Mansards: Rīga [2012]) . Routledge, Chapman & Hall, Inc. [1990] 16lpp

³ Denise Riley, I Am That Name ? : Feminism and the Category of „Women” in History . New York: Macmillan, 1988

⁴ Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY 19, 20lpp

attīstība, kas redzama pusaudžu vecumā, kad organisms izstrādā noteiktus hormonus, kuru ietekmē pusaudžiem parādās sekundārās dzimuma pazīmes. Neraugoties uz bioloģiskajām atšķirībām visos līmeņos, līdzību sievietes un vīrieša ķermenī ir daudz vairāk nekā atšķirību.⁵

Dzimums / sociālais dzimums / dzimte - specifisku kultūras ietekmē veidojušos īpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu sociālo uzvedību. Šis jēdziens raksturo sociāli izveidojušās attiecības starp vīriešiem un sievietēm. Sociālā dzimuma apzināšanās notiek socializācijas ietekmē - sociālo procesu rezultātā indivīds iegūst sociālo pieredzi, darbojoties un kontaktējoties ar citiem, indivīds iemācās noteiktas normas un vērtības, kas ļauj viņam funkcionēt kā sabiedrības loceklim.⁶

Izvēlējos šo tēmu, jo saskatu tās būtībā aktuālu problēmu, par vispārējās sabiedrības uzskatiem dzimumjautājumos, stereotipu pastāvīga postulācija, manuprāt, vedina sabiedrību uz garīgu stagnāciju, kuras rezultātā stereotipi tiek pieņemti par absolūtu patiesību, kopumā neļaujot sabiedrībai pieņemt, jebko, kas nav sabiedrības noteiktā norma. Es uzskatu, ka tēma, kas skar dzimumlomas un izpratni par dzimumu atšķirībām, kā arī dzimtes konstruēšanu, savā kodolā norāda arī uz domāšanas veidu mūsdienās. Par to, ka vispārpieņemtais ir absolūta neapstrīdama norma. Šī domāšana neveicina sabiedrību attīstīt savu intelektuālo spriedumu šāda veida jautājumos. Nav noslēpums, ka joprojām cilvēks ar krasi atšķirīgām domām vai uzskatu sistēmu, tiek no tās izslēgts, uzskatāms par bīstamu un iesūnojušos sistēmu graujošu. Ar šo izrādi vēlos rosināt skatītāju izvertēt to, vai šajā gadījumā sievietes anatomiskie parametri jau iepriekš norāda uz to, kas viņa ir, kā rīkojas, un vai dzimtes parametri sievietei ir iepriekš noteikta sociāla norma, neņemot vērā apskatāmā indivīda individuāli formējošos faktorus un izvēles par sevi, kā sabiedrības locekli. Vēlos norādīt uz to, ka uzskats par to, ka noteikta dzimuma cilvēkam viennozīmīgi jāpiepilda iepriekšnoteiktas „kategorijas”, kas ir norma, ir novecojis. Vēlos atgādināt, ka tas, kā cilvēks sevi savas dzimtes ietvaros reprezentē, nav iepriekš noteikta norma, kurai jāseko, bet gan cilvēka individuālā izvēle. Vēlos uzsvērt dzimumā nenoteikta personas vietniekvārda „Es” esamību, kurš savā saknē norāda uz to, ka „Es” ir persona, bez noteiktas dzimtes, dzimuma vai piederības stereotipu sistēmai. Varbūt ir laiks subjektu apskatīt tieši šajā formā, bez vispārinātas tā nozīmes vai pasīvas piederības dzimuma vai sociālajiem rāmjiem?

⁵ Latvijas Republikas Labklājības ministrija, skaidrojošā vārdnīca. Pieejams : <http://www.lm.gov.lv/text/220> [skatīts 2015. gada 19. maijā]

⁶ turpat. Pieejams : <http://www.lm.gov.lv/text/220> [skatīts 2015. gada 19. maijā]

2. TEORĒTISKIE ASPEKTI

2.1 Džūditas Batleres „Dzimtes nemiers.”

Teorētiskās bāzes veidošanai, kā pamatresursu, lai pābaudītu darba saturam izvirzīto tēžu patiesumu, esmu izvēlējis amerikāņu poststrukturālisma filozofes Džūditas Batleres grāmatu „Dzimtes nemiers”. Apšaubot feminisma izvirzīto “sieviešu” kategoriju kā grupu ar kopīgām iezīmēm un interesēm, autore uzskata, ka kategorijas „sievietes” pat daudzskaitlī lietots jēdziens ir nevis „*stabilis apzīmētājs*”, bet „*nemierpilns termins, strīdus auglis, satraukuma iemesls*” (16. lpp.). Tā apšaubīšana paver jaunas diskusijas iespējas. Uzsverot, ka jāizturas kritiski pret feminisma centieniem apkopot un vispārināt (jo šāda pieeja tikai pastiprina dzimšu attiecību bināro skatījumu), Batlere uzskata, ka būtu jādod iespēja katrai personai veidot un izvēlēties savu individuālo identitāti, taču feminisms, tiecoties pēc vispārinājuma, tā vietā, lai atvērtu šādu iespēju, to drīzāk ir noslēdzis. Batleres piedāvātais variants ir izpratne par dzimti kā performatīvu – dzimte drīzāk ir tas, kā mēs uzvedamies atšķirīgās situācijās, nevis tas, kas mēs esam. Autore uzskata, ka dzimtes *performances* ir tās, kuras mēs paši spēlējam un kuras citi spēlē attiecībā pret mums. Džūditas Batleres darba „Dzimtes nemiers” mērķis neatšķiras no citu feministu sacerējumu mērķa – panākt lielāku līdztiesību starp vīriešiem un sievietēm, taču atšķiras piedāvātā līdztiesības realizācija: uzskats, ka dekonstruējot to, kā mēs domājam par dzimti, būtu iespējams virzīties pretī jaunai līdztiesībai, kur cilvēki nebūtu sievišķo vai vīrišķo dzimtes lomu ierobežoti.⁷

2.2 Feminisma reprezentētais subjekts.

Lielākoties feminisma teorija ir vadījusies no pieņēmuma, ka pastāv kāda sieviešu kategorija- izprotama identitāte, kas ne tikai pamato, bet arī veido subjektu, kuram tiek meklēta politiskā reprezentācija, kas pamato feminisma intereses un mērķus.⁸ Tomēr ir visai daudz iemeslu ne vien apšaubīt „subjektu” kā galēja reprezentācijas vai pat atbrīvošanas pretendenta dzīvotspēju, bet kopumā ir ļoti maz vienprātības attiecībā uz to, kas veido vai kam vajadzētu veidot sieviešu kategoriju.⁹ Reprezentācija var tikt attiecināma tikai uz to, ko var atzīt par subjektu, kam ir jāatbilst nosacījumiem, lai par tādu taptu, un tikai tad uz to var attiecināt

⁷ Kārkla, Zita, Kas satricina pasauli? Džūdita Batlere „Dzimtes nemiers”

Pieejams: <http://www.ubisunt.lv/zinas/t/17687/> [skatīts 2015.gada 19.maijā]

⁸ Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY 12lpp

⁹ Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY 13lpp

reprezentāciju. Mišels Fuko – „bieži varas tiesiskās sistēmas rada subjektu un pēc tam to reprezentē.”¹⁰ Feminisma problēma ir tā, ka termins „sievietes” apzīmē kopīgu identitāti. Šis termins pat lielākoties daudzskaitlī nav stabils apzīmētājs. Lai apstiprinātu šo „universālo” jēdzienu, feministes meklējušas „ilustrācijas” un „piemērus” Austrumos un trešās pasaules valstīs neņemot vērā politiskos un kulturālos apsvērumus.¹¹ Sievietes bioloģiskais ķermenis ne vienmēr veido sievietes dzimti. Sievietes performatīvā daba kultūras un politikas ietvaros to veido. Sievišķība. Uzskatu par to, vai sieviete tāda ir, (kas dažādos kultūras kontekstos atšķiras), nosaka izvēle – sekot sociuma normām, kas saistās ar ārieni, etiķeti sabiedrībā un saskarsmi sabiedriskajā vidē, kur nenoliedzami svarīgs kultūras aspekts, vai nē. Piemēram, kādā Āfrikas ciltī pieņemtās normas par to, kas ir sieviete, nesakrīt ar to kādas tās ir, piemēram, Rietumeiropā. Vai ir kāda specifiska sievišķā sfēra, ko varētu atpazīt pēc neitrāla, tātad pieņemta „sieviešu universāluma.”? Vīrišķā un sievišķā binaritāte atkal un atkal tiek nodalīta, analītiski un politiski, no šķiras, rases, tautības un citām varas asīm, kuras tās ietekmē, tās vienlaikus gan veido „identitāti” gan arī padara šo vienoto identitāti par kļūdainu jēdzienu. Pārgrā prasība pēc stabila feminisma subjekta, traktējot to kā viengabalainu sievietes kategoriju, neizbēgami rada vairākkārtējus atteikumus pieņemt šo kategoriju.¹² Tad, kas kontruē „sievieti”? Dzimums, dzimte, politiskie, sociālie un kulturālie apsverumi, tomēr tiek izdalīta nenoliedzama saistība ar seksualitāti ar vēlmi abstrahēties no pašu definētām važām, lai tās citādā veidā uzliktu pa jaunu. Kas ir prasības atbildētājs, apspiedējs – vai to ir iespējams adresēt universālam patriarhāta modelim, kāds nevar viennozīmīgi eksistēt dēļ kulturālām un politiskām īpatnībām gan reģionālā, gan tradīciju un sabiedrības noteikto normu prizmā.¹³ Šī tendence rada paradoksālu, bet tai pat laikā neizbēgamu opozīciju feminismam no to sieviešu puses, kuras feminisms sakās reprezentējam, tas liek domāt par identitātes politikas neizbēgamajām robežām. Pakļaujoties reprezentācijas politikas prasībai formulēt stabilu subjektu, feminisms riskē saņemt apsūdzību par rupjām kļūdām šo prasību izpildē. Varbūt šobrīd laikā, ko varētu nosaukt par postfeministisku ir vērts pārskatīt līdzšinējo praksi un pievērsties radikālai kritikai, kas vērsta uz to, kā atbrīvot feminisma teoriju no nepieciešamības konstruēt vienu vai patstāvīgu pamatu, atzīstot tās pieļautās kļūdas. Tomēr, izslēdzot terminu „sieviete” kā subjekts, uz ko tad balstās feminisma teorija? Vai tas neliedz tā mērķiem paplašināt reprezentācijas robežas un attīstīties? Atsaucoties uz iepriekš

¹⁰ Turpat 14 lpp

¹¹ Turpat 16 lpp

¹² Turpat 17lpp

¹³ Butler, Judith, GENDER TROUBLE:FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY 18lpp

minēto, reprezentatīvā politikā ir jādefinē reprezentējamais subjekts, savādāk tai gluži vienkārši nepiemīt ideoloģiskas loģikas. Ja nav nosaukta dzimuma dzimte, ķermenis kalpo, kā bioloģiska institūcija, kas nevar tikt viennozīmīgi pārstāvēta, jo atšķiras savos parametros tā pat kā dzimte. Nav iespējams izslēgt kultūras, sociālos un politiskos faktorus, kas dzimti konstruē. Subjekts „sieviete” ir tik neviennozīmīgs, ka savā būtībā nevar tikt pārstāvēts, neizvirzot tiešākus principus vai sistēmu ar ko subjekts savā būtībā var tikt identificēts, jāizvirza precīzāka definīcija, vai arī no tās jāatsakās.

2.3 Dzimums un dzimte.

Dzimtes binaritāte (angļu Gender Binary System) nozīmē vispārpieņemtu ideju, ka pastāv stingrs visu cilvēku iedalījums tikai divos pilnīgi atšķirīgos dzimumos – vīriešu un sieviešu - un ka katram cilvēkam jāpieder vai nu vienam, vai otram dzimumam. Šis iedalījums ietekmē visu indivīda dzīvi, proti, vienam vai otram dzimumam tiek piedēvētas noteiktas sociālas lomas, ar vienu vai otru dzimumu saistītas ģērbšanās un uzvedības normas, romantiskās un seksuālās attiecības. Jāsaka, ka binārais dalījums neņem vērā lielu skaitu cilvēku, kas nejūtas nedz kā vīrieši, nedz kā sievietes, piemēram starpdzimuma cilvēki vai transseksuāļi, androgīni vai bezdzimtes cilvēki, hermafrodīti, kuru neatbilstība binārajai sistēmai izpaužas vai nu bioloģiskajā ķermeņa uzbūvē, vai sociālajā dzimumidentitātē.¹⁴ Sociālais dzimums jeb dzimte „būt” sievietei noteikti nav pilnīgs apzīmējums. Dzimti veido vēsturiskais konteksts, tā mijiedarbojas ar identitāšu rases, šķiras, tautības un reģionālajām īpatnībām. Dzimti, kā sociālveidotu parādību nevar nodalīt no politikas un kultūras. Politikai satiekoties ar kultūru rodas dzimte.¹⁵

Jāatzīmē, ka mēs dzīvojam mediju un stereotipu pilnā pasaulē, kas šo bināro dzimuma definīciju postulē.¹⁶ Tieši dzimuma un dzimtes šķīrums rada plaisu feminisma subjektā. Šī ideja tika formulēta, lai apstrīdētu ideju par „bioloģiju kā likteni”. Dzimte ir kultūras konstruēta, tātad dzimte nav nedz dzimuma radīta, ne arī tikt noteikta, kā dzimums. Teorijā skatot konstruēto dzimtes statusu kā no dzimuma neatkarīgu, pati dzimte kļūst nepiesaistīta noteikta dzimuma ķermenim, tādejādi „sieviete” un „sievīšķīgi” var apzīmēt tikpat labi kā vīrieša arī sievietes ķermeni.¹⁷ Tas rada jaunu problēmu kopu subjekta konstruēšanā. Tomēr, ja par patiesu

¹⁴ Vikipēdija, brīvā enciklopēdija. Dzimtes binaritāte. Pieejams:

http://lv.wikipedia.org/wiki/Dzimtes_binarit%C4%81te [skatīts 2015.gada 19. maijā]

¹⁵ Turpat 15 lpp

¹⁶ Turpat 19 lpp

¹⁷ Turpat 20 lpp

pieņemam domu, ka dzīvojam kultūras aptverti, nerunājot par to, kādi ir šīs kultūras nosacījumi attiecībā uz sievieti vai vīrieti, nākas secināt, ka dzimti iespējams konstruēt pašiem neapzinoties par šā procesa esamību. Ne velti bērnam zīdaiņa vecumā, laikā, kad viņa uzskatu un vērtību sistēma nav galēji definēta, tiek piedēvētas noteiktas rotaļlietas, vai tie tērpti „zēnu” vai „meiteņu” krāsās, kas ir pirmie iedīgļi, kas ļauj šīm dzimtes un dzimuma attiecībām formēties arī diametrāli pretējā veidā – attiecīgi dzimumam pakļaujoties dzimtei un otrādi. Protams, neizslēdzot arī to, ka dzimti var konstruēt neatkarīgi no dzimuma, jo tā ir kultūras vienība un rezultāts.¹⁸ Anatomiski noteikts ķermenis ir savā mērā nelokāma kultūras likuma pasīvs saņēmējs. Kad attiecīgajā „kultūrā”, kas konstruē dzimti, tiek izprasta šāda likuma vai likumu kopas ietvaros dzimte, šķiet, ir determinēta un nemainīga, it kā iekļautos formulā „bioloģija ir liktenis”. Tādā gadījumā nevis bioloģija, bet kultūra kļūst par likteni. Tomēr Simona de Bovuāra (Simone de Beauvoir) grāmatā „Otrais dzimums” apgalvo, ka „par sievieti nepiedzimst, par sievieti kļūst”. Bovuāra uzskata, ka dzimte ir pakļauta gribai, par sievieti „kļūst”, bet tas vienmēr notiek kultūras radītos piespiedapstākļos. Autore norāda uz to, ka šie piespiedapstākļi nenāk no dzimuma, ne vienmēr „tas”, kurš kļūst par sievieti, noteikti pārstāv sieviešu dzimumu. „Ķermenis ir situācija”, tomēr ķermenim nevar piedēvēt jēgpilnu eksistenci pirms tiek iezīmēta to dzimte.¹⁹ No humānisma viedokļa dzimti varētu saprast kā atribūtu tādai personai, kurai savā būtībā ir nenoteikta substance vai kodols, kas tiek saukts par personu un kam piemīt universālas saprāta, morāles, apdomas vai valodas spējas. Kas, manuprāt, iezīmē dzimtē nenoteikta cilvēka kvalitātes, pozīciju, kurā dzimums vai dzimte neieņem būtisku lomu.

¹⁸ Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY 21 lpp

¹⁹ Simone de Beauvoir, Le Deuxième Sexe, II sējums, Paris : Editions Galimard, 1951 13 lpp

3.LAIKMETĪGĀS DEJAS IZRĀDE „PAR VIŅU.”

3.1 Darba struktūra.

Dejotājas apakšveļā krāso kāju nagus, mati izlaisti. Sievietes *performatīvais* aspekts, sieviete kļūst par sievieti izpildot kulturālas normas, kas sevi identificē ar sievišķo dzimumu. Tikai dzimtē noteiktu sievieti ir iespējams pieņemt sabiedrībā, kā dzimumu reprezentējošu. Izriet no „ķermenis kā balta lapa jeb virsma” uz kuras caur pieredzi un kultūru tiek uzrakstīta identitāte. Citiem vārdiem sakot, sieviete, kas izskatās un sevi prezentē kā sievišķīgu, ir dzimumā un dzimtē noteikta, sabiedrībā tiek pieņemta kā norma. Jāņem vērā arī heteroseksuālas sabiedrības „pamatnoteikumi”.

Sākas izrāde. Dejotājas kostīmos, mati savākti, grimis minimāls. Iekšējo sajūtu reprezentācija fiziskā, ķermeniskā formā, kas ir vērsta gan uz iekšu, gan āru. Identitāte, kas ir pieņemama un ar kuru asociējot sevi tiek pieņemta. Feminisma teorijā „sievietes”, kā pārstāvamais ideoloģijas subjekts. Ceļš uz idejisku mērķi – kaligrāfiski ģeometriskā vizuālā forma, tātad konceptuāli saprotams, definēts ceļš ir pieņemams, ja tas sasaucas ar citu indivīdu ideoloģiju, rodas sākums politiskai kustībai. Līderis kļūst par sekotāju un sekotāji par līderi. Vajadzība pēc plaša politiskās ideoloģijas reprezentētā objekta. Feminisma ideoloģija piedzīvo kritiku par to, ka pārstāvamais subjekts netiek definēts. Visas dejotājas šķērso zāli ar materiālu kurš ir sacerēts, bet iemācīts ar atkāpi interpretācijā. Politiski ideoloģiskai kustībai paplašinoties tai rodas sekotāji- indivīdi, kas iekļaujas vispārinātas definīcijas robežās. Pirmie centieni atbrīvoties no nevēlamas kolektīvās domāšanas, uzvar vairākums, jo sistēma par kļūdām tajā nevēlas runāt, riskējot ar idejisku opozīciju, tās kodolam- pamatidejām. Simbols - sitiens citam, iesitot sev, organizēts haoss. Indivīda izdalīšanās no vispārinātas subjekta nedefinētas ideoloģiskās organizācijas. Feminismā subjekts nav definēts, kā arī pastāv pieņēmums, ka jābūt universālai feminisma bāzei, kas rodama dažādās kultūrās pastāvošā identitātē. Tas bieži vien tiek saistīts ar to, ka eksistē universāls patriarhāta definējums, kas kā jēdziens pēdējos gados tiek plaši kritizēts par nespēju izskaidrot dzimtes apspiešanas mehānismus konkrētos kultūras kontekstos, kādos tas pastāv. Simbols- skūpstis, kā solidaritātes apzīmētājs. Vēlme pēc individuālas, kā arī politiskas pašnoteikšanās. Kustība, kā idejas nesējs par to, cik tālu indivīds ir gatavs iet, lai tiktu uzklauts – sava veida kritika sistēmai, kuru tas tieši vai netieši pārstāv, kā arī reprezentācija, kurai tas pievienots. Ideja par cilvēka eksistenci un kvalitātēm ārpus politiski vai sabiedriski noteiktā. Simbols – vēlme neatdot to, kas ir personisks un savs. Atkārtojas

atdalījums - neatkarīga indivīda vēlme izteikties ārpus iepriekšnoteiktā sabiedrības rāmja. Simbols – manipulēt un tikt manipulētam, pāraug agresijā pret to, kas kopējai sistēmai nepakļaujas. Kritika universāli esošajam. Tā tiek pieņemta, centieni to pārdefinēt neizdodas, bet atdalās dažādas ideoloģiskās ievirzes interpretācijas. Atkārtojas izrādi caurvijošais motīvs par cilvēku sistēmā, kam piemīt individuāla interpretācija par notiekošo – personīgais viedoklis. Simbols – līnija, iespēja izvēlēties spert solo uz priekšu, vai pievienoties tam, kas to jau ir izdarījis, pāraug sancensībā, akcentējot „Es” esamību, līdz tas transformējas „karā par izdzīvošanu”, kas vainagojas ar pieredzi – vēlmi būt indivīdam, kas tomēr nav „viens pats” – izvēle bez izvēles. Pretenzija – problēma: vai pievienoties nozīmē pazaudēt sevi, vai esot kopā vari būt viens. Atkārtojas tēma par „Es” un „mēs”, izrādes gaitā gūtās pieredzes apkopojums. Katrs pats ir cilvēks pats par sevi arī ietilpstot grupā, noteikumos vai reprezentācijā. Lūzuma punkts, kurā indivīds izvēlas pats savu neatkarīgu eksistenci, saskaņā ar sevi.

3.2 Darba mākslinieciskie aspekti .

Izrādes tapšanā liela nozīme ir piešķirta sacerētām dejas frāzēm, lai tās maksimāli spētu attaisnot tām piešķirto lomu izrādes konceptuālajā struktūrā. Par galveno darba uzdevumu tiek izvirzīts: atrast šo frāžu tehnisko un idejisko pārklājumu izpildītāju ķermeņos. Veidojot šo darbu esmu izvēlējis izrādes estētiku, kas sevī ietver plašu, amplitūdas piepildītu, atlētisku dejas materiālu, kas prasa atbilstošu dejas tehnikas līmeni, kā arī fizisko sagatavotību. Šī darba estētiskajā uzbūvē ir izvirzīti trīs galvenie pamatuzdevumi –precīzi reproducēt vēlamu vizuālo formu, atrast individualitāti izpildītāju interpretācijās dejas materiālā, kas sevī ietver improvizācijas struktūras, kā arī atrast personiski asociatīvu, idejisku „smagumu” .Kas padarītu izrādi piesātinātu un baudāmu plašākai mērķauditorijai, arī tiem, kas ar šādu- laikmetīgu mākslas formu ir saskārušies mazāk. Vēlos panākt iespējami piepildītu paredzētās skatuves platību, izmantoju dažādus gan kompozicionālus, gan horeogrāfiskus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus – improvizāciju, kontaktimprovizāciju, laikmetīgās dejas frāzes ar harmonisku caurvijošu estētiku, kas nepieciešama izrādes konceptam, *partnering*, *unison*, kā arī kompozicionālus paņēmienus, kas saistās ar telpu, un sevī ietver gan izvietojumu telpā, gan arī telpas un dejojāju savstarpējās attiecības, pazušana no skatuves (aizkulisēs), parādīšanās, telpas šķelšana, dažādu kustību organizāciju un dejas ceļa izvēli. Izrādē izmantotais materiāls ir sacerēts izmantojot noteiktus ķermeņa koordinēšanas principus, šī estētika caurvij visu izrādes gaitu, veidojot estētisku veselumu. Mērķis, izmantojot šādus izteiksmes līdzekļus, ir ļaut

skatītājam iedziļināties notiekošajā, tik – cik tas pats vēlas, tam tiek sniegta iespēja gluži vienkārši baudīt skaistu dejas materiālu. Gan sacerētais materiāls, gan kompozīcija sevī ietver simbolisku nozīmju kopu, kas izpaužas visas izrādes garumā. Piemēram, skatuves augšējais labais stūris, kā „idejiskās sistēmas sākumpunkts un mājvieta”, skūpst kā simbols, sitiens citam, bet iesist sev, kā arī dažādi žesti, materiālā iekodēti teikumi un frāzes, emocionālā atsauce uz notiekošo. Arī frāzējumam un izrādes struktūrai ir nozīme - frāzējums veidots tā, lai radītu intuitīvu iespaidu par notiekošo, kaut gan ilustrāciju vai tieša attēlojuma dejas frāzēs ir maz.

3.3 Profesionālie aspekti.

Darba īstenošanai izmantoju dažādus kompozicionālus un konceptuālus paņēmienus, kā piemēram, telpas strukturēšana, simboli, *unison* (kustība, kas tiek izpildīta vienlaicīgi un vienādi), kanons, improvizācija, kontaktimprovizācija, kinētisks kods kustības materiālā, dzīvā mūzika, kas speciāli sacerēta, lai radītu vajadzīgo emocionālo bāzi, kostīmi, kas kalpo gan simboliski, gan konceptuāli, svarīga ir arī telpas izmantošana (šķērsošana, pamešana un atgriešanās, dalīšana, sašķelšana) un apziņas stāvokļa meklēšana- klātesamība, kā arī intensitāte un kustības kvalitātes maiņas, kas lietotas apzināti, arī izrādes dramaturģiskajai pēctecībai ir nozīme, tā veidota balstoties uz notikumu un situāciju pēctecību. Materiālu, kas vēlāk tika apgūts, sacerēju izmantojot, improvizācijas, kustības pēctecības (*drive*) un prāta stāvokļa konstruēšanu, attiecinot tos uz tēmu. Kustības kinētikā iekodēju frāzes, teikumus un sajūtas, kuras, pamatojoties uz teorētisko bāzi, man likās nozīmīgas. Materiālu mācot, pastāvīgi stāstīju par to, kādas sajūtas attiecīgajā materiālā izveido emocionālo bāzi, kas man tajā nepieciešama, ļaujot daļu materiāla interpretēt, nezaudējot kustības idejisko kodolu. Veidoju interviju, kura sastāvēja no 20 jautājumiem par izrādē atspoguļoto tēmu. Tāpat uzsvēru horeogrāfiskos paņēmienus, kādus izmantoju, tehniski veidojot dejas materiāla, kvalitātes un intensitātes kontrastu. Iekšēja spirāle (Inner spiral), ārēja spirāle (outer spiral, spiral in space) un bezsvara spirāle (weightless spiral), kas ir paņēmieni, kuri veido visas izrādes garumā vienojošu kustības stilistikā, ļaujot vieglāk apgūt materiālu. Tas kalpo izrādes konceptam par sievietes ķermeni politiski reprezentatīvā sistēmā, kas bez definētas dzimtes un personas kultūras kontekstā, ir tikai bioloģiska konstrukcija, kas pati par sevi ir bezpersoniska un stereotipu apsēsta. Tomēr ievērojot šīs „kultūras formu”, kas izpaužas kustības materiāla vienojošajā stilistikā, rodas noteikta vizuāla vienotība, neņemot vērā individuālo vai kolektīvo kustības (kulturālo) izpratni vai paradumus, kurus *unison* materiālā ieraudzīt faktiski nav iespējams, izdalās ideja par „sievietēm” kā

universālu terminu, kas šajā gadījumā tiek attiecināts uz ķermeņa anatomiskajam īpašībām, neizdalot personīgos paradumus, kulturālo vai šajā gadījumā ķermeņa pieredzi. Izmantoju šo paņēmienu atsaucoties uz teorētiskās bāzes izteikumu par to, ka feminisma reprezentētais subjekts „sieviete”, nav definēts, radot neapzinātu atbalstu binārai dzimuma izpratnei (sieviete/vīrietis), kā arī izpratnei, ka „sieviete” ir universāls jēdziens, neskatoties uz kultūras un politikas ietekmēm uz šo izpratni. Citiem vārdiem sakot, vienojošā stilistika apzīmē vispārināto izpratni par sievietes vēlmēm, domāšanu un prasībām, par to, kas „universāli” ir sieviete, sievišķība un uzvedības normas, kuru neskatoties uz dzimtes konstruēšanu, ko veido kultūra, izdarīt nav iespējams. Tas ir feminisma kustības mākslīgi radītās emancipācijas prasības atspoguļojums. Tātad norādīts uz uzskatu, ko atspoguļo tēze : „Sieviete ir sieviete un tai piemīt sievietes īpašības un uzskati.” (Kādi tie ir, vai dažādos reģionos dzīvojošajai sabiedrībai tie atšķiras ? Vai tos neizmaina tradīcijas, kas ir kultūras daļa ,tātad konstruē dzimti-uzskatus par sievišķo?) Šo motīvu izrādes laikā izmantoju, kā caurvijošu un tam opozīcijā nostādu uzskatu, par nesaskaņām starp „pieņemti universālo” un patiesi subjektīvo, kuru definē cilvēks pats . To reprezentē solo materiāla, gan viena solista, gan grupas solo un „vairākuma” attiecības. Kompozicionāli strukturējot telpu, izmantoju – līniju, grupa-organizēts haoss, V veida dejas ceļu, diagonālu trajektoriju, kā arī paralēlu ceļu attiecība pret skatītāju (*crossing floor*), augšējais labais skatuves stūri kā „ideoloģijas sākumpunktu un tās mājvietu”, izkliedētu grupas formāciju (maksimāli izmantojot zāles doto platību), dejas ceļu un trajektoriju, kas solo materiāla laikā ir individuāli izveidots, tā attiecības ar „vairākuma” noteikto. Kompozicionāli strukturējot telpu šādi, vēlējos iegūt daudzveidīgu un piepildīto skatuvisko izrādes formu, kā arī ar vēlējos radīt iespaidu, ka dejotāju ir nevis vienpadsmit, bet gan daudz, kā arī idejiski izmantot simbolu par sākumpunktu un galamērķi ideoloģiskā domāšanā. Paspilgtinot to, izmantoju paņēmienu, kas saistās ar telpas izmantošanu, tās šķērsošana, pamešana un atgriešanās, dalīšana un sašķelšana, kompozicionāli to savienojot ar skatuves strukturēšanu iegūstot, izrādes kopējam konceptam atbilstošas idejiskās formas – laika linearitātes graušana, ideja par klātesamību bez vizuāla veidola, pasīva vardarbība. Iekļāvu šajās formās improvizēti-iestudētu materiālu, citiem vārdot sakot, izmantoju arī ideju par struktūru, kurā, meklējot attiecīgo iekšējo stāvokli saskaņā ar dejas ceļu un pamatnoteikumiem par kustības frāzi, tiek pievienotas papildus kustības, kas izriet no izpildītāju izpratnes par horeogrāfisko un idejisko notikuma kodolu. . Kostīmi darbā kalpo kā vienojošās sistēmas reprezentatīvs simbols. Tie ir apzināti veidoti harmoniskā stilistikā ar nelielu akcentu, kas katrai veidots atšķirīgi. Neatkarīgi no situācijām, kuras dejotājas izrādē piedzīvo,

kostīmi iekļauj tās grupā, kas šo sistēmu reprezentē – ja pieņemam, ka „sievietes” reprezentē feminisms. Rodas vienība, kas sastāv no daudz neatkarīgām daļām, bet veido veselumu.

Izrādes finālā dejotājas atstāj kostīmus zālē. Tos novelkot viņas simboliski atbrīvojas no kopēji reprezentatīvā tēla. Individuālais ķermenis, kas katrai ir atšķirīgs un personisks norāda uz atbrīvošanos no sabiedriskā uzslāņojuma, paliekot kailam savā priekšā. Bez noteiktas piederības kādai kustībai vai ideoloģijai, apzināti piederot tikai un vienīgi sev. Kostīmi veidoti pakļaujoties domai, par „sievietes” kategorijas mākslīgi radīto kopumu.

Mūzika, kas komponēta speciāli šim darbam, ir radīta izmantojot tās pašas metodes kā horeogrāfijā. Improvizācija, asociācijas ar tēmu, kā arī vizuālu materiālu. Disciplināri nosprausti uzdevumi par izrādes intensitāti noteiktās izrādes daļās. Šādu risinājumu izvēlējās, lai izvairītos no iepriekš sacerētā muzikālā materiāla komponista idejiskā uzslāņojuma.

Scenogrāfija vai, precīzāk teikt, instalācija, kas sastāv no trīs ekrāniem tiks izvietota vestibulārā pirms izrādes zāles. Instalācijā būs vērojams domas rosinošs materiāls par izrādes tēmu, rosinot idejiski apskatīt to arī no cita skatu punkta. Tiks izmantotas dažādas gaismas pozīcijas, kas izveidotas saskaņā ar to, kā kompozicionāli strukturēta telpa, akcentējot izrādes intensitātes maiņas.

3.4 Radošā darba īstenošanas gaitas apraksts.

Dejas izrādē izmantotais materiāls un rīcības plāns darba sākšanai tika sagatavots pirms darba sākšanas, tam vēlāk papildinoties un attīstoties. Arī mēģinājumu norises process netiek improvizēts, bet sagatavots pirms mēģinājuma, pirms kompozicionālā darba sākšanas ikreizi vadu laikmetīgās dejas tehnikas klasi 45 vai vairāk minūšu garumā, lai sagatavotu ķermeni fiziskam darbam. Darbu pie izrādes sāku 2014. gada nogalē sākot pētīt darba tēmu un sacerot materiālu, dejotājas dalībai izrāde tika uzrunāta savlaicīgi - 2014.gada vasarā. Darbu pie izrādes skatuviskā formā sāku 2015. gada 7. februārī, sākot būvēt kompozicionālo izrādes veidolu. Mēneša beigās izrādes komandai pievienojās mūziķis Mārtiņš Zariņš, ar kuru komponējam izrādes atmosfērai, intensitātei un idejai atbilstošu muzikālo materiālu – laikmetīgas mūzikas stilam atbilstošu skaņdarbu kopumu, strādājot gan ar asociācijām, attēliem, teorētisko un horeogrāfisko materiālu. Sākumā darbs noritēja ar mūziķi individuāli, tiekoties trīs reizes nedēļā, šobrīd mūziķis apmeklē mēģinājumus un praktizē izrādes gaitā izpildāmo muzikālo materiālu. Muzikālajā noformējumā tiks izmantota elektriskā ģitāra. Sākotnēji bija iecerēts mūziku ierakstīt

un izmantot tās ierakstu. Tomēr tika izlemts spēlēt „dzīvajā izpildījumā”. Darba īstenošanai pieejamais laiks ir viens mēģinājums nedēļā, kas ilgst trīs stundas. Izrāde pirmizrādi piedzīvos 12. jūnijā Latvijas Nacionālās operas jaunajā zālē. Izrādes tehniskais personāls gaismotājs un skaņotājs tiks algots un piesaistīts no Latvijas Nacionālās operas resursiem. Sākuma iecere bija šim darbam piesaistīt visas sievišķā dzimuma pārstāves laikmetīgās dejas horeogrāfu izlaidumkursā, taču dažādu iemeslu dēļ dažas no viņām izrādē piedalīties nevarēs un tāpēc tikušas aizstātas ar citām dejotājām. Izrādē kā izpildītājas piedalīsies vienpadsmit dejotājas - Agate Bankava, Agate Cukura, Karīna Lapšina, Eva Kronberga, Zinta Ķirse, Sintija Siliņa, Anete Tambaka, Anastasija Lonšakova, Alise Putniņa, Maija Tjurjapina, Anne Birthe Nord. Izrādes tapšanas komandā ir arī divi producenti Artūrs Bricis un Lelde Hermane, tērpu un stila māksliniece Anete Krišjānova, friziere un grima māksliniece Jana Čakste, kā arī fotogrāfe Margarita Germane un operators – Rinalds Rozenbergs, jo skatītājiem gaidot izrādes sākumu vestibilā būs iespēja skatīties nelielu domas raisošu video instalāciju.

KOPSAVILKUMS

Darba sākšanai izvirzītas tēzes un secinājumi to izpētē:

Tēze – „Vīrieti samaitā vara, sievieti samaitā vīrieša vara.” Feminisma kā „sievieti” reprezentējošas politiskas kustības prakse pierāda, ka tas aizstāv „sievieti”, kas nav parametris atbilstoši definēta. Ņemot vērā politiskos un kulturālos faktorus, pētot dzimtes un dzimumlomas, var secināt, ka šīs tēzes patiesumu varētu raksturot kā nepatiesu. Sievietes loma dažādās kultūrās ir atšķirīga. Ja pieņem par patiesu, ka sociālo dzimumu konstruē apskatāmā subjekta kultūras normas, vispārīgākus dzimšu bināraja sistēmā izteikt ir neloģiski, neformulējot un neņemot vērā politiskos un kulturālos apsvērumus. Tāpat dzimtes jēdziena specifika dažādās kultūrās ir nepastāvīga. Šo pieņēmumu var uzskatīt par patiesu tikai tad, ja ir formulēta kultūras normu specifika noteiktajā jautājumā. Tāpat jāizvērtē noteiktā indivīda pieredze un individuālās sevis formēšanas vēlmes un vajadzības.

Tēze – „Cilvēkam piedzimstot, tas tiek iedalīts dzimuma grupā, kas sev līdzī nes noteiktu informāciju, tātad, tas nepiedzimst kā balta lapa.” Apskatot šo izteikumu tuvāk un attiecinot to uz teorētisko bāzi, ko esmu izvēlējis šī darba veikšanai, nākas secināt, ka cilvēka ķermenis savā eksistencē ir dzimtei nepiesaistīts. Ja atgriezamies pie Džuditas Batleres izteikumiem grāmatā „Dzimtes nemiers”, kurā viņa norāda uz feminisma ideoloģijas izteikumu „bioloģija ir liktenis”, tas no autorei viedokļa ir formulējams savādāk, proti, dzimums, šajā gadījumā bioloģiskais dzimums ir nemaināms raksturlielums, bet dzimte nav tik ļoti atkarīga no dzimuma kā tāda. Dzimti konstruē kultūra pastāvošajā sabiedrībā, tātad „kultūra ir liktenis”. Piedzimstot noteiktā sabiedriskajā kultūras normu ietvarā, mēs dzimti kā dzimuma sociālas normas definējam atbilstoši šīs kultūras pieņemtajām normām, jo, kā minēju darba sākumā, indivīds, kurš ir pretrunā ar „kopējo apziņu un normām”, ir nesaprotams un tiek izslēgts no kopuma, lai neradītu draudus pastāvošajai sistēmai. Tātad no mazotnes mēs tiekam audzināti atbilstoši mūsu bioloģiski noteiktā dzimuma normām, ar mērķi, tikt iekļautiem sabiedrībā. Formējoties individuālai apziņai, raksturlielumi, kas apzīmē cilvēka sociālo iekļaušanos sabiedrībā, var mainīties par labu individuālai uzskatu sistēmai atšķirot to no vispārpieņemtās. Pirmā sabiedrība, kurā iekļaujamies ir ģimene. Mūsu vecāki mūs apzināti audzina tā, lai mēs būtu „derīgi”, atbilstoši kultūras un sabiedriskajām normām. Cilvēks piedzimst kā *balta lapa*, pirmie uzraksti uz mūsu ķermeņa ir dzimtei noteikti parametri, taču vēlāk, izslēdzot stereotipiskās važas, tā ir mūsu izvēle par personisko eksistenci un iekļaušanos sabiedrībā.

Tēze- „Cilvēks ir, tas, kas ir viņa dzimums.” Pēc teorijas tikai dzimums ir noteikts. Dzimte ir kultūras konstruēta, cilvēka individuālā eksistence apskatot, piemēram, valodas lietojumu ir neatkarīga. Personas vietniekvārda “es” dzimums un dzimte ir nenoteikta. Tas apzīmē cilvēku, kas noteiktajā brīdī ir personība, nevis dzimuma un dzimtes pakļauta persona. Nenoliedzami, cilvēka sociālais dzimums spēlē lielu lomu saskarsmē ar sabiedrību, kultūras ietvaros, bet pamatā tas savu individuālo eksistenci var konstruēt neatkarīgi no dzimuma grupas, kurā tas ietilpst, ja par uzskaites līdzekļiem piemērojam tādas lietas kā – temperaments, emocionalitāte, intelekts un citas personu, kas nenoteikta dzimtē raksturojošus lielumus.

Tēze – „Indivīds pamatā ir patstāvīgs no dzimuma grupas.” Indivīds ir patstāvīgs no dzimuma grupas tik tālu, cik liela ir tā interese iekļauties sabiedrībā. Sabiedrības kulturālo normu pamatiestrādne norāda uz to, kādam indivīdam ir jābūt atrodoties kādā no dzimumu grupām (performatīvais aspekts). Šīs normas neievērojot indivīds tiek uzskatīts par nepieņemamu vai nesaprotamu, tātad, no tās tiek izstumts. Indivīds pamatā ir patstāvīgs no dzimuma grupas, bet tā eksistence ir pakļauta kultūras un politiskajiem uzskatiem.

Tēze – „Ideoloģijai cilvēka apziņā var būt sekundāra loma, bet jebkurai ideoloģijai attīstoties, to nevar atstāt bez ievērības. Tā izpaužas caur kodu ,ko nosaka sabiedrība, tas var būt šifrēts, bet pavisam noteikti eksistē.” Tieši tā – stereotipisku uzskatu kopums, kā arī feminisma kā reprezentatīvas politiskas formas iedīgļi cilvēka apziņā un uztverē nenoliedzami pastāv. Nenoliedzams ir fakts, ka mediju postulētā binārā dzimumu sistēma vai kādu citu iepriekš nosacītu informatīvu ideju kopums mūsos tiek „iekodēts”, mums pašiem to neapzinoties. Pat ģimenes kopējā pārmantotā uzskatu sistēma un normas, kas gluži vienkārši tiek pārtulkotas 21. gs valodā un rakursā ietekmē mūsu domāšanu un personības formēšanos.

Tēze- „Sabiedrība, kurā uzaugam, ieskaitot ģimeni, pārmanto stereotipiskus uzskatus par lietu kārtību.” Ja pieņemam faktu, ka tā ir mūsu kā cilvēku pirmā pieredze sabiedrības kontekstā, no paaudzes paaudzē ģimenes ietvaros tiek pārmantotas gan uzvedības normas, gan arī sociālais dzimums tiek konstruēts atsaucoties uz iepriekšējo paaudžu un sabiedrības normām.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Grāmatas :

1. Butler, Judith, GENDER TROUBLE: FEMINISM AND SUBVERSION OF IDENTITY (“Dzimtes nemiers” no angļu val. Tulkojusi Dita Ābola, Mansards: Rīga [2012]) . Routledge, Chapman & Hall, Inc. [1990]
2. Peter F. Murphy . Oxford readings of feminism, Feminism and Masculinities , Great Britain, Hampshire: Ashford Colour Press Ltd ., 2014
3. Riley , Denise , I Am That Name ? : Feminism and the Category of „Women” in History . New York: Macmillan, 1988
4. Simone de Beauvoir, Le Deuxime Sexe, II sējums, Paris : Editions Galimard, 1951

Interneta resursi :

Kārkla, Zita, Kas satricina pasauli? Džūdita Batlere „Dzimtes nemiers”

Pieejams: <http://www.ubisunt.lv/zinas/t/17687/> [skatīts 2015. gada 19. maijā]

Vikipēdija, brīvā enciklopēdija. Dzimtes binaritāte. Pieejams:

http://lv.wikipedia.org/wiki/Dzimtes_binarit%C4%81te [skatīts 2015. gada 19. maijā]

Latvijas Republikas Labklājības ministrija, skaidrojošā vārdnīca. Pieejams :

<http://www.lm.gov.lv/text/220> [skatīts 2015. gada 19. maijā]

Filmas:

„Sieviešu nemieri” (*Female Trouble*), 1974

„Matu laka ” (*Hairspray*), 1988

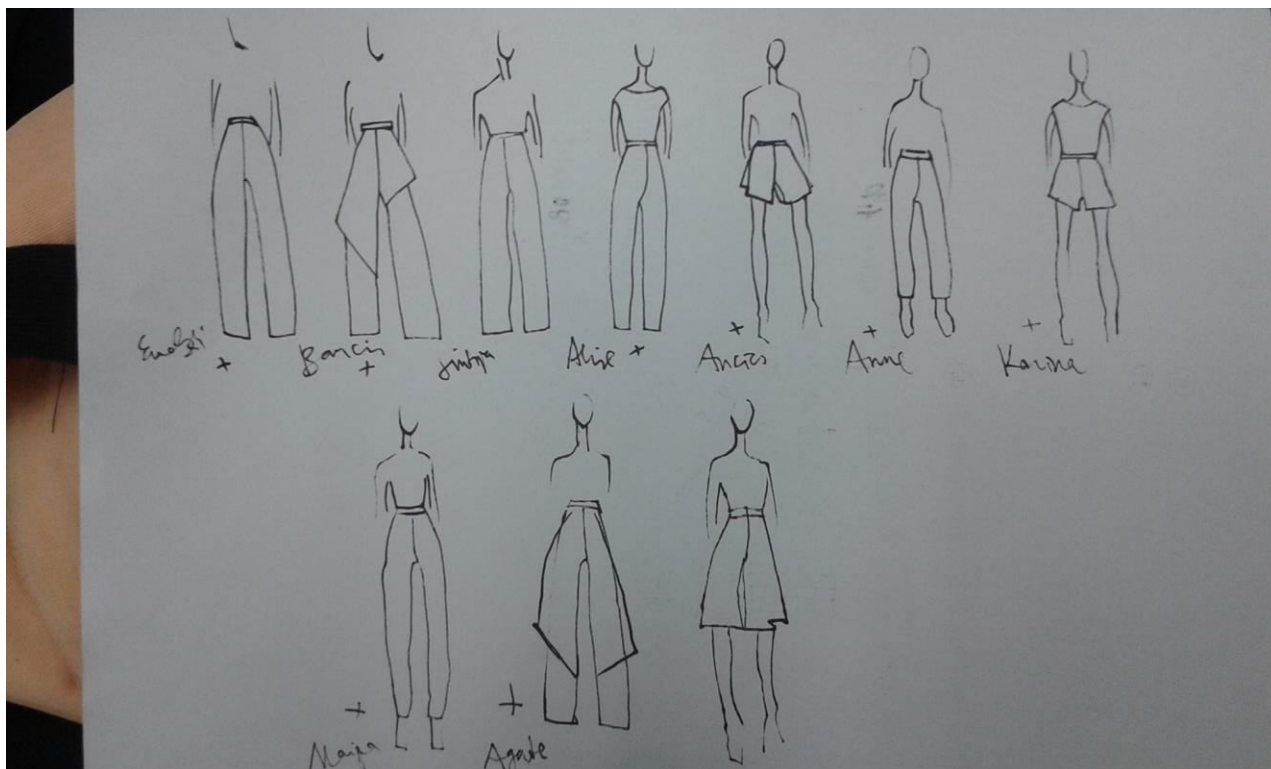
SUMMARY

The practical result of this bachelor thesis is a contemporary dance performance- „about them”. With this performance i'd like to invite the spectator to evaluate – what exactly is „women”? Is there any way to formulate or find some universal parameters which features them. Discounting political and cultural considerations, what makes this task even more difficult is the fact that social gender is not always directly connected to biological one. Does a biologically ranked female body makes them an universal agregate, and is it even possible to distinguish such a large universaly undefined group of people with one word or term ? During the performance I want to ask a question whether or not a woman is feminine because of strictly determined universal set of feminism parameters? Is genders binarity and views posted by media still dominant in common society? Does it still moderates our thinking? How big role stereotypes and cultural frames construed by gender which already commands to fill specific standarts related to way of how we must think, or do we have a choice to think different and look at things more rationally without unnecessary layer of presumptions takes in our lives and what consequences there can be. Performance reveals relationship between „I” and „We”, it`s about whether or not to agree, to follow or to stay alone. Is common thinking which rules in society and subcultures in it a foundation of each individual thinking? Can it even be different? This supplement of bachelor thesis includes introduction, character of thesis conception, theoretical aspects, artistic means of expression and professional methods in performance, as well as description of thesis structure and the progress of thesis implementing, summary with theses nominated at the beginning, references and supplement.

PIELIKUMI

[1.pielikums]

Dejotāju kostīmu skices :

[2.pielikums]

Attēli no darba tapšanas procesa:

[3.pielikums]

Intervijas jautājumi deļotājām:

1. Vai sievietē ir vājais dzimums? (Kāpēc?)
2. Tu personīgi esi stipra vai vāja? (Kā tas izpaužas)
3. Cik tālu esi gatava iet , ja esi uzstādījusi mērķi, vai tevi aptur grūtības?
4. Ko tev nozīmē kolektīva domāšana?
5. Vai kolektīva domāšana nomāc , ir nomākusi, tevi pašu, tavus uzskatus?
6. Vai atrodoties kolektīvā esi jutusies vientuļa , nesaprasta, nospiesta?
7. Vai esi gatava runāt pret grupu, kolektīvu, ja uzskati , tā domas par nepareizām, nepieņemamām?
8. Esi stiprāka būdama viena un patstāvīga, vai paļaujoties uz kādu , kas tevi pasargās , sapratīs , mierinās?
9. Kas ir fiziska , emocionāla (uzskati, pārlicēba) robeža , ko nekad nespēsi pārkāpt?
10. Vai tev ir noslēpumi , kas ir un paliek tikai tavējie?
11. Vai esi bijusi nodota, jutusi , ka ar tevi manipulē, vīrietis vai tava kompānija (inner circle) ?
12. Vai tu būtu spējīga , kopā ar saviem domubiedriem, apspiest indivīdu , kurš domā savādāk nekā jūs?
13. Vai jūs būdams šis indivīds mainītu savus uzskatus domāšanu par labu vairumam?
14. Vai tu jūti sevī apņēmību - pašmotivāciju sasniegt savus mērķus paļaujoties tikai uz sevi?
15. Vai tu spēj pieņemt nepopulārus lēmumus?
16. Ja jūti autoritāti pret cilvēku, cilvēku grupu vai pieņem to domas par patiesām, neņemot vērā savas?
17. Vai tu raksti dienasgrāmatu- esi gribējusi kaut ko pateikt tikai sev, un nevienam citam?
18. Vai esi jutusi dzimuma diskrimināciju?
19. Kas ir sievišķība?
20. Kas ir "sieviete" ?

[4.pielikums]

_____ darbs
Bakalaura, maģistra
“ _____ ”
tēmas nosaukums
izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas _____ katedrā
katedras nosaukums

Ar savu parakstu apliecinu, ka _____ darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ . ____ . ____ .2015.
Vārds, uzvārds Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ . ____ . ____ .2015.
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ . ____ .2015.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē
Bakalaura, maģistra

____ . ____ .2015. prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____
Vārds, uzvārds Paraksts